

Reflectie op studiebezoek Fermo

11-13 maart 2023

ERASMUS+ PROJECT CONCEPT OF LEARNING CITIES

2020-1-NL01-KA104 –064282

Figuur 1 Piazza dei Popolo

Reflectie op studiebezoek Fermo

Ook het driedaagse studiebezoek aan Fermo leverde weer nieuwe gezichtspunten op over het concept van een learning city. In Fermo hebben we ervaren dat een learning city ook plaats en inzet van verschillende belangen kan zijn. Gemeente, bedrijfsleven en universiteit leggen ieder verschillende accenten, die om beurten om voorrang vragen. We zagen drie thema's beurtelings om aandacht vragen:

1. Cultureel erfgoed
2. Sociale inclusie
3. Sociaal-economische ontwikkeling van stad en regio met extra nadruk op de ontwikkeling van toerisme.

De gemeente heeft de ontwikkeling van de learning city in handen gegeven van een vereniging, de Associazione Fermo Città dell'Apprendimento.

Fermo is de hoofdstad van de Italiaanse provincie Fermo, in het zuidelijke deel van de Italiaanse regio Marche. Van de 1000 Italianen wonen er 25 in Marche, 2,5% van de totale nationale bevolking. Marche stimuleert het "agritoerisme" (agriturismo), waarbij bezoekers op boerderijen verblijven. De stad zelf ligt op een heuvel op ongeveer 10 kilometer van de Adriatische kust. Fermo (37.396 inwoners) heeft een statig historisch centrum (<https://www.visitfermo.it/en>) dat recentelijk helemaal gerestaureerd is. Het hart van de stad is het plein *Piazza del Popolo*. Fermo vormt feitelijk een dubbelstad met het aan de kust gelegen Porto San Giorgio (15.862 inwoners). Fermo is een stad die haar stedelijke ontwikkeling baseert op educatie. Dat wordt beschouwd als de belangrijkste factor voor sociale en economische ontwikkeling. Daarom is haar beleid gericht op het bevorderen van "leren", zowel in een formele als in een informele context, van basisschool tot hoger onderwijs. Andere prioriteiten zijn sociale integratie, internationale culturele uitwisselingen en samenwerking. Fermo zet zich in om de doelstellingen voor duurzame ontwikkeling van de Agenda van de Verenigde Naties voor 2030 na te streven en om het publiek hiervan bewust te maken door middel van educatieve activiteiten. De grootste uitdaging voor de hele gemeenschap is het bevorderen van ontwikkeling en economisch welzijn met respect voor en verbetering van het ecologische en culturele erfgoed.

Ons contact verliep via Prof. Carlo Nofri, vice-voorzitter Fermo Unesco Learning City () en werkzaam bij San Domenico Universiteit, Cluster gelijkheid en inclusie. Hij heeft ons bezoek besproken met de burgemeester van Fermo en met de overige leden van de vereniging. Het definitieve programma week op enkele punten af van het oorspronkelijke programma.

De eerste dag van het programma bestond uit:

- Rondleiding in openbare bibliotheek
- Bezoek aan plaatselijk museumcomplex "Palazzo dei Priori"
- Ontmoeting met de burgemeester van de gemeente Fermo
- Presentatie van Fermo Learning City door prof. Carlo Nofri
- Presentatie van het project "Deaf Friendly City" door prof. Carlo Nofri
- Presentatie van di UniPop - Volksuniversiteit door prof. Ettore Fedeli

- Galadiner met de Tanzaniaanse delegatie

Figuur 2 Bezoek aan de bibliotheek – een van de grootste globes van onze aarde

Het eerste wat opvalt aan Fermo, is de schittering liggend in een golvend glooiend landschap dat zich aan de ene kant naar de Adriatische Zee uitstrekt en aan de andere kant naar de met sneeuw bedekte bergtoppen van de Apennijnen. Vervolgens het gerestaureerde historische stadscentrum. De schade van de heftige aardbeving van augustus 2016 is volledig hersteld. We worden ontvangen in de openbare bibliotheek en krijgen daar een rondleiding langs de oude antiek afdeling en de moderne studiezalen. We bewonderen oude handgeschreven boeken en de speciale kinderafdeling, waar men zeer trots op is. De rondleiding gaat naadloos over in het aangrenzende lokale museum, waar klassieke werken (Rubens!) en neo-realistisch werk elkaar afwisselen, alles smaakvol en indrukwekkend tentoongesteld. Overweldigd door deze culturele rijkdom en de openheid waar mee dit voor publiek toegankelijk is, is onze indruk dat het in deze learning city in de eerste plaats om het levend houden van het culturele erfgoed gaat. Vervolgens bezoeken we de oude Romeinse baden die verscholen liggen onder een oud Dominicanenklooster. Uiteindelijk komen we uit bij het stadhuis. De burgemeester, Paolo Calcinaro, is wat verlaat, maar heet ons van harte welkom in onze stad en vertrouwt ons vervolgens toe aan professor Carlo Nofri en professor Ettore Fedeli. Geen inhoudelijke verhaal, geen beleidsvisie. De burgemeester is prominent aanwezig, maar blijft toch vooral op de achtergrond. Het inhoudelijke verhaal komt na de lunch van Carlo Nofri. In 2018 werd Fermo een UNESCO learning city, toen de gemeenteraad Van Fermo het wetenschappelijk comité van de Universitair Instituut San Domenico formaliseerde. Hun eerste activiteit was het "Fermhamente", het Wetenschapsfestival, dat sindsdien elk jaar plaatsvindt. Het is een van de belangrijkste culturele evenementen in de stad en een geweldige gelegenheid voor niet-formeel onderwijs: <https://www.fermhamente.it/en-gb>. Al snel wordt ook de samenwerking met andere Italiaanse learning cities gestart, met Palermo, Turijn, Triëst, Lucca en de regio Calabrië. Binnen het UNESCO netwerk vormen zij een eigen nationaal netwerk. Ten tijde van de coronacrisis nam Fermo actief deel aan internationale webinars over hoe steden de kracht

van niet-formeel en informeel leren benutten om te reageren op de COVID-19-crisis. UNESCO heeft hiervan ook twee publicaties gemaakt: [Issue note: How cities are utilizing the power of non-formal and informal learning to respond to the COVID-19 crisis | UIL \(unesco.org\)](#) en [Snapshots of learning cities' responses to COVID-19 | UIL \(unesco.org\)](#). Daarnaast participeert Fermo in de coördinerende raad van het GNLC cluster Equity and Inclusion. In 2021 is de vereniging "Fermo Città dell'Apprendimento" (Fermo Learning City) opgericht. Na de nodige voorbereidende vergaderingen van een Promotiecomité, keurde de gemeenteraad op 30 april 2021 met eenparigheid van stemmen de oprichting goed van een vereniging zonder winstoogmerk met als belangrijkste doelstellingen het bevorderen van levenslang leren in de stad en het versterken van de ontwikkeling van de UNESCO Learning City, waarbij de hele lokale gemeenschap betrokken is, met name de onderwijssector, maar ook alle andere publieke en particuliere entiteiten. De stichtende leden van het nieuwe orgaan de gemeente Fermo, die het voorzitterschap op zich neemt met Francesco Trasatti als afgevaardigde van de burgemeester, het San Domenico Instituut (vice-voorzitterschap) en de "Associazione degli Industriali del Fermano" (de lokale vereniging van bedrijven).

Figuur 3 Werkkamer burgemeester

Dankzij de learning city zijn ook twee andere projecten in de afgelopen jaren van de grond gekomen: het project "Deaf Friendly City" en "di UniPop". Fermo Deaf Friendly City" is een project dat tot doel heeft de eerste Italiaanse stad te creëren die gemakkelijk toegankelijk is voor dove bezoekers en toeristen door de communicatiebarrières te slechten. Het project richt zich op de provincie Fermo en in het bijzonder op de Riviera Fermana, waar Fermo en Porto San Giorgio liggen, en op de aangrenzende gemeenten in het noorden en het zuiden. Het project is verdeeld in verschillende onderling verbonden acties, waarvan sommige zeer innovatief zijn: taalcursussen om werknemers in de sectoren toerisme, openbare diensten en gezondheidszorg een basiskennis bij te brengen van gebarentalen, een fundamenteel communicatiemiddel voor doven; empowerment van lokale doven die zullen worden

geselecteerd en opgeleid tot "dovenambassadeurs" om dove bezoekers te verwelkomen; een "Premium Program" om de inzet van publieke en particuliere belanghebbenden om de kwaliteit van de toeristische ontvangst te verbeteren te belonen en hun status van dovenvriendelijke onderneming/dienst te erkennen door middel van fysieke en digitale mededelingen; de implementatie van een innovatieve software- en hardwareomgeving voor hotels en pensions om de communicatie met dove klanten te vergemakkelijken door uitsluitend visuele modaliteiten toe te passen; de productie en gratis verspreiding van een meertalige applicatie voor toeristische informatie (gebarentaal en ondertiteling in gesproken talen) voor tablets en smartphones die informatie verstrekt over plaatselijke attracties en diensten; de oprichting van een informatiepunt in gebarentaal voor dove toeristen op de internationale luchthaven van Ancona als eerste "contactpunt" voor inkomende dove toeristen; de oprichting van een zomercentrum bij het bovengenoemde informatiepunt om een online-tolkdienst aan te bieden die 7/7 op aanvraag werkt en zowel vanaf mobiele apparaten als vanaf personal computers toegankelijk is voor bezoekers, touroperators, gezondheids- en veiligheidsdiensten voor noodgevallen (politie, carabinieri, enz.). Er is ook een zomers "dovenvriendelijk strand" gepland, met visuele signalen en volledige bijstand in gebarentaal voor zowel Italiaanse als buitenlandse bezoekers, beheerd door hooggekwalificeerd personeel: tolken, badmeesters, animatoren en gidsen. Het doel is doventoeristen aan te trekken door eerst geïntegreerde pakketten samen te stellen, dankzij de steun van reisbureaus en touroperators, en deze toeristische "pakketten" vervolgens op de internationale markt te verkopen om een tastbaar economisch effect van het project op de plaatselijke gemeenschap te garanderen.

In 2021 is UNIPOP Fermo, de Universiteit voor Volwassenenonderwijs (Università Popolare, volksuniversiteit) opgericht met als doel een bijdrage te leveren aan de UNESCO sustainable development doelen 4 (Ensure quality, equitable and inclusive education and lifelong learning opportunities for all) en 11 (Make cities and human settlements inclusive, safe, resilient and sustainable). Aanleiding is de culturele armoede in Italië. Meer dan 31 miljoen Italianen (van de 60) lezen niet eens één boek per jaar. Een derde van de bevolking tussen 16 en 65 is niet in staat een korte zin te begrijpen of te schrijven. 40% heeft moeite om een eenvoudig krantenartikel te begrijpen. Een derde van de bevolking tussen 18 en 45 is analfabeet. Dit zijn ouderen, jonge NEETS, gehandicapten, werklozen, immigranten. Wat wil UNIPOP daaraan doen? Het opleidingspotentieel van de hele stad mobiliseren: onderwijsinstellingen, openbare diensten, ondernemingen, culturele en

vrijwilligersorganisaties, burgers en een groot cultureel vrijwilligerswerk op gang brengen. Men wil een cultuur van permanent leren bevorderen, als fundamentele factor voor gezondheid en welzijn. Daartoe moet het leren in gezinnen en in de gemeenschap nieuw leven ingeblazen worden en een t gevoel van solidariteit en verbondenheid van elk individu met de stadsgemeenschap ontwikkeld worden. Ook moeten de relaties tussen de verschillende generaties versterkt worden. De volledige naam van UNIPOP is POPULAR UNIVERSITY OF FERMO - City of Learning and Memory Omdat men van mening was dat het opbouwen van een gemeenschappelijk geheugen als een collectieve autobiografie van de stad en haar inwoners, het bindende en transversale thema van de opleidingsactiviteiten zou kunnen vormen, dat iedereen de mogelijkheid zou kunnen bieden zich een integraal deel van de gemeenschap te voelen. Daartoe werden autobiografiecursussen georganiseerd, in samenwerking met de LUA (Vrije Universiteit voor Autobiografie van Anghiari). Het succesvolle resultaat van de cursussen leidde tot de oprichting van een permanente kring voor autobiografisch schrijven en cultuur. Deze organiseerde het Festival "OCTOBER IN DE FAMILIE", waar persoonlijke autobiografieën en familiegeschiedenis gepresenteerd werden. Dit bleek een schot in de roos, want er waren heel veel deelnemers. Er zijn nu twee werkplaatsen ingericht gewijd aan geheugen en leerprocessen: MEMORY TRAINING en AUTO(FOTO)BIOGRAPHY. Dit jaar zal worden overgegaan van persoonlijke en familiale autobiografie naar gemeenschapsbiografie middels de bouw van een netwerk van "Huizen van het Geheugen" in de sociale centra van de wijken, scholen en parochies van de stad. De verzamelde herinneringen worden gearchiveerd in een speciaal fonds van de Stadsbibliotheek en met elkaar verbonden via een digitaal portaal. Daarnaast worden er intergenerationele workshops georganiseerd in scholen, waar leerlingen, ouders en grootouders over verschillende thema's van gedachten wisselen. Ook vinden er computerklassen plaats waar jongeren ouderen helpen met de belangrijkste digitale toepassingen. Nieuwe initiatieven zijn het Festival van de Kalligrafie, waarin de generaties van gedachten kunnen wisselen over het leren schrijven, en het Festival van het Aqualleren, waar kunstenaars uit de hele wereld mensen helpen om een eigen aquarel te maken. De Universiteit van de Volwasseneneducatie is een groot succes. In zestien maanden tijd zijn er meer dan 70 initiatieven uitgevoerd, waaraan zo'n 2000 mensen hebben deelgenomen. Er zijn samenwerkingsovereenkomsten gesloten met 7 onderwijs- en opleidingsinstellingen en er is samengewerkt met 18 culturele en vrijwilligersverenigingen uit de stad.

De dag werd afgesloten met een galadiner voor 100 personen in het hotel, waar we tot onze verrassing niet top Italiaans eten getraceerd werden, maar op tal van Tanzaniaanse gerechten. Deze werden bereid door een groep die uitgenodigd was om een kookworkshop te geven op de Tipicita.

Het programma van de tweede dag was:

- Deelname aan "Tipicità", de 31e editie van een regionaal festival gewijd aan wijnen, gerechten, streekproducten en toeristische mogelijkheden in Marche
- Toelichting door Dr. Alberto Monachesi (hoofd van Tipicità) over de opzet en organisatie van het festival
- Ronde tafel van de Raad voor Toerisme met een presentatie van onszelf als Nederlandse delegatie
- Bezoek aan de stands en deelname aan een culinaire academie) door een lokale sterrenchef kok / Show Cooking : Tanzania – Africa in one nation
- Bezoek aan de Montepacini zorgboerderij annex restaurant met uitleg, rondleiding en maaltijd van boerderijproducten

Op zondag gaan we naar het Fermo Forum, een grote overdekte hal, waar de driedaagse Tipicità plaatsvindt, een evenement dat nu voor de 31e keer georganiseerd wordt: eten in al zijn vormen, maar ook ervaringstoerisme en high-end, van de regio Marche tot de wereld, met grote persoonlijkheden en sterrenchefs. Meer dan 100 evenementen rond kookworkshops en proeverijen en landschaps- en high-tech producties. Meer dan 200 standhouders in de 13.000 vierkante meter overdekte ruimte, voornamelijk uit de regio Marche, maar ook uit andere Italiaanse regio's en de wereld. Onbereikbare specialiteiten, functionele, biologische en biodynamische voedingsmiddelen, kenmerkende bubbels en bieren, het voedsel dat is geweest en het voedsel dat zal zijn. Niet te missen zijn de "musts" zoals ciauscolo en saffraan uit de bergen, truffels uit Acqualagna en malse olijven uit Ascoli, de zeer beroemde Verdicchiowijnen, de beste biologische pasta, pecorino kaas uit de Sibillini bergen, en vlees van Marche-rassen. Naast eten en wijn zijn er voorstellingen voor belevingstoerisme en de zone "Kunst & Genie", om de creativiteit en het vakmanschap dat deze plaatsen uitstralen te versterken. We krijgen uitgebreid uitleg van Dr. Alberto Monachesi (hoofd van Tipicità) over de opzet en organisatie van het festival. Hij vertelt over hoe het festival van een klein plaatselijk evenement uitgegroeid is tot een event waar mensen uit heel Italië naar toe komen. De laatste jaren is de connectie met het concept

learning city tot stand gekomen, waarbij er meer dan ooit de nadruk gelegd wordt op de kookworkshops waaraan mensen kunnen deelnemen. De organisatie is ook gegroeid van 6 mensen tot 200 mensen. Het is geen hiërarchische organisatie, maar een organisatie met roulerend leiderschap. De beurs (want daar kun je het het beste mee vergelijken) is drukbezochte, maar we hadden wat meer aandacht voor duurzaamheid verwacht.

Het programma van de derde dag was:

- Bezoek aan de Terminal: een transitruimte die jongeren de gelegenheid biedt om elkaar te ontmoeten
- Presentatie van de Capodarco Community.
- Bezoek aan de Villa di Capodarco en een lunch met de bewonersp.
- In de middag bezoek aan een plaatselijke schoenenfabriek bedrijf

De derde dag

- Capodarco. Het doel van de gemeenschap is om een relatiemodel voor te stellen dat gebaseerd is op luisteren, acceptatie en wederkerigheid. Het doel van de gemeenschap is om
- een relatiemodel voor te stellen dat gebaseerd is op luisteren, acceptatie en wederkerigheid.
- Wanneer de gemeenschap zich openstelt voor de stad en de stadsgemeenschap, ontstaan nieuwe diensten en

relaties ontstaan. Een voorbeeld is de ervaring van

-
- een gelegenheid wordt om jongeren te ontmoeten (een project dat samen met de XIX
- Sociale Ruimte).
- De dag omvat het vertrek uit de Terminal met de presentatie van het project, : inleiding door Confindustria over het werk van
- verbinding en netwerkopbouw (school-werkterrein)

Fermo learning city krijgt inhoud door aan te sluiten bij diverse jaarlijkse festivals enerzijds en diverse projecten anderzijds. Van beide invalshoeken hebben we voorbeelden gezien.

- Een ontmoeting met de organisatoren van het wetenschapsfestival "Fermhamente", elk jaar een van de belangrijkste culturele evenementen in de stad en een geweldige gelegenheid voor niet-formeel onderwijs: <https://www.fermhamente.it/en-gb>.
- Een bezoek aan een lokaal bedrijf waar "onderwijs op de werkplek" een relevant aspect van het bedrijfsontwikkelingsplan is.
- Een technische presentatie van ons "digital mapping project" van alle onderwijsmogelijkheden in de stad (formeel, niet-formeel en informeel)

Lees verder hieronder de impressies van de deelnemers aan dit studiebezoek en oordeel zelf of deze studiereis wat opgeleverd heeft.

Jumbo Klercq, projectcoördinator

ERVARINGEN VAN DEELNEMERS

1. Wat is je het meeste bijgebleven van je bezoek aan Pécs?

Allette Snijder, Project coordinator Healthy Ageing Network Noord Nederland: Een fijn, gelijkgestemd reisgenootschap. De Italiaanse partners hebben enorm hun best gedaan om ons een goed/vol programma te bieden om hun informatie te delen en waren erg gastvrij.

Debby Heltzel, Projectmedewerker Gelrepact, project coördinator Servicebureau Vereniging Technische Bedrijfsscholen, Projectleider Leerloket Regio Foodvalley/ landelijk kernteam van school naar werk:

Lidwien Vos de Wael, EPAL-ambassadeur en expert duurzaamheid en educatie, en mede-eigenaar van Wijngaard El Placer, Lelystad: De Learning City biedt vooral een mooie aanleiding/kapstok/paraplu om samenwerking met een veelheid van organisaties aan te gaan. Er is vrijheid van keuze hoe je de Learning City invult en dat is een sterke kant, maar kan tegelijk ook een zwakke kant zijn. De invulling en uitvoering van Learning City lijkt sterk af te hangen van de drive van personen. Ook hier weer: dat is een sterke én zwakke kant.

Sabine de Bruijn, antropoloog, innovator, change agen, strateeg, Flevomeer Bibliotheek, Lelystad: De betrokkenheid van de politiek bij Learning Cities en de heldere gezamenlijke focus inclusieve samenleving. De uitwerking hiervan in het museum vond ik heel mooi: de historische rijkdom van de stad ontsluiten aan de huidige inwoners, waaronder aan blinden.

2. In welk opzicht heb je door het bezoek aan Fermo een beter inzicht gekregen in het concept van een learning city?

Allette Snijder: Een learning city kan in diverse landen/regio's op een andere manier worden opgepakt. Er is geen vaste structuur of een vastomlijnde checklist die voor alle learning cities geldt. Het is maar net hoe een regio of stad hier zelf op in steekt en op welk onderdeel en thema zij de nadruk leggen om hun inwoners tegemoet te komen

Debby Heltzel:

Lidwien Vos de Wael: Binnen het UNESCO-concept zijn brede keuzemogelijkheden om een Learning City vorm te geven en te kiezen voor de richting die bij de specifieke stad past. Fermo koos voor het thema Equity and Inclusion. Dit is nog steeds een heel breed thema. Bij het concept van de Learning City staat samenwerking centraal: binnen de stad zelf en ook met andere Learning Cities (in dit geval in Italië). Samenwerking met zeer verschillende steden (qua grootte en anderszins) blijkt echter niet eenvoudig. Ik denk dat steden het prettig vinden om in een UNESCO-netwerk te participeren, want dat geeft een kader en status. Mij werd echter niet duidelijk hoe UNESCO verder een rol speelt in de praktijk van de Learning City.

Sabine de Bruijn: Learning City kan een positieve kapstok zijn voor partners om samen op te trekken vanuit eigen expertise. Learning City geeft hieraan een positieve en samenbindende communicatie. Het is wel van belang om kaders te stellen aan de inhoud van een learning City. Dit werd ook zo benoemd door de Italiaanse delegatie.

3. Wat vind je van de beleidsmatige/strategische aanpak van learning city Fermo?

Allette Snijder: Wat mij opviel is dat het vooral vanuit de universiteit is opgepakt en bedacht. Ik kreeg niet het idee dat er vooraf met de inwoners was afgestemd waar zij zelf behoefte aan hebben of wat hun wens is. Wel mooi dat bv veel ondernemers zich inzetten om gebarentaal te leren.

Debby Heltzel:

Lidwien Vos de Wael: Eigenlijk hebben we dit gesprek niet echt met hen gevoerd. Het is dan ook niet duidelijk waarom Fermo koos voor Equity and Inclusion, waarom voor mensen die doof zijn en hoe dit past in de situatie van deze stad. We weten onvoldoende wat de problematieken van de stad zijn. Het lijkt een beetje privékeuze van professor Carlo te zijn. Dat hoeft overigens niet erg te zijn. Het initiatief voor de Learning City kwam van de universiteit (prof. Carlo Nofri) en hij heeft daar de gemeente/burgemeester en andere sleutelfiguren (oud-burgemeester Hector) bij betrokken. Centraal staat de Deaf Friendly City, wat op den duur perspectief kan bieden/economisch wat kan opleveren, nog los van de inclusiegedachte die hierbij zit. Voor het bereiken van meer buitenlandse dove toeristen lijkt dit minder zinvol, omdat de gebarentaal overal anders is. Naast dit project staat ook de waardevolle (her?)oprichting van de volksuniversiteit, waarmee je veel inwoners kan bereiken.

Sabine de Bruijn: Learning City in Fermo blijkt een combinatie van educatieve en economische belangen. De focus vanuit de inclusieve samenleving is helder, maar deze wordt ook bedreigd doordat er concrete resultaten geleverd moeten worden. De politiek lijkt meer interesse te hebben in de economische meerwaarde en ik heb de indruk dat zij wellicht vanwege het achterblijven van resultaten, zelf andere succesvolle projecten aan het concept learning cities verbindt. Denk aan het Tipicita festival (succesvolle handel-en presentatiebeurs van regionale producten). Je merkt dat er spanning is ontstaan tussen de ideologische kernpartner van learning City (universiteit "Unipop") en de meer pragmatische partner (gemeente Fermo).

Wat verder succesvol lijkt zijn de educatieve activiteiten van de UniPop. Hier wordt beleid direct omgezet in concrete output. Dat is makkelijker te verantwoorden dan het project Fermo Deaf friendly city met hogere ambities en langere termijn doelen.

4. De eerste dag van ons bezoek stond in het teken van gesprekken met verschillende lokale organisaties:

- bezoek aan, openbare bibliotheek,
- bezoek aan plaatselijk museum
- gesprek met burgemeester.

Wat waren je belangrijkste indrukken hierbij?

Allette Snijder: Mooie voorbeelden hoe zij vanuit hun gedachtengoed insteken op het learning city concept en publieke (ontmoetings)plekken hierbij betrekken.

Het is natuurlijk volledig subjectief of je vindt dat het efficiënt of werkbaar is. De inzet is er zeker dus dat is een goed uitgangspunt.

Debby Heltzel:

Lidwien Vos de Wael: ➤ We werden goed ontvangen in de bibliotheek en het museum, met zorg voor detail. Beide instellingen maken de geschiedenis zichtbaar/tastbaar en linken deze aan de huidige tijd. Ze zijn trots op hun culturele erfgoed, waar ze overigens ongeveer onder bedolven worden: zo is het bijvoorbeeld ondoenlijk om alle weggeplamuurde fresco's in ere te herstellen en staan de kerken open ondanks het risico op diefstal of vandalisme, want 'er is een overvloed aan historisch materiaal'. Het werd niet duidelijk in hoeverre bieb en museum met specifieke doelgroepen werken. Hoe zit het bijvoorbeeld met het bereiken van laaggeletterden of migranten? Onduidelijk bleef ook/hoe of de medewerkers zelf de verbinding met de Learning City ervaren. Zo kon de museum dame geen antwoord op vragen over wat de Learning City voor hen opleverde. ➤ De ontmoeting met de burgemeester liet de betrokkenheid van de gemeente bij de Learning City zien en was een aardige formaliteit. Onze delegatie werd door de gemeente zeer goed begeleid, qua vertaler, vervoer en mooi onderdak.

Sabine de Bruijn: Zie bij 1: hoe het museum (en de bieb) invulling geven aan deaf-friendly city. De meeting met de burgermeester was weinig inhoudelijk.

- Presentatie Fermo learning city
- Presentatie project Deaf-friendly city
- Presentatie Unipop Popular University

Wat sprak je aan in deze presentaties en waarom?

Allette Snijder: Voor mijzelf was de deaf friendly city de meest aansprekende. Dit is natuurlijk een heel mooi iets om een bepaalde groep inwoners beter te includeren en te laten participeren in de maatschappij.

Een belangrijk uitgangspunt voor hen hiervoor was het aantrekken van meer bezoekers/toeristen naar Fermo. Ik vraag me af hoe effectief dit is als ze vasthouden aan de Italiaanse versie van gebarentaal ipv een meer algemene (bv Engelse). Aangezien er grote verschillen zitten in de verschillende gebarentalen, zul je nog veel dove toeristen niet kunnen 'bedienen'.

Erg jammer vond ik dat deze presentaties volledig 'zenden' was. Er was maar weinig ruimte voor vragen en er was geen interesse in hoe wij dingen doen (delen van kennis, goede voorbeelden, etc).

Debby Heltzel:

Lidwien Vos de Wael: ➤ De presentatie van Fermo learning city gaf een goed overzicht van de (vele) activiteiten die in een relatief korte periode gedaan zijn. Opmerkelijk vond ik het Italiaanse netwerk van Learning Cities. Goed idee voor Nederland? ➤ Het Deaf Friendly City project vind ik vanuit de inclusiegedachte zeker de moeite waard, voor zover het gaat om de Italiaanse bevolking. Het ligt minder voor de hand als je daarmee ook buitenlandse toeristen wil aantrekken. Want doventaal is in ieder land weer anders. Qua aantallen is de aandacht voor doven een niche, maar dat maakt het niet minder waardevol. ➤ Presentatie Unipop Popular University. Wat een mooie sprankelende presentatie en wat een goed initiatief om de volksuniversiteit op deze wijze nieuw leven in te blazen! Het werken met autobiografieën en geheugen spreekt veel mensen aan en heeft potentie. De activiteiten van de nieuw opgerichte volksuniversiteit, met name het autobiografische werken, vond ik erg interessant. Dit is een mooi middel om veel verschillende doelgroepen te bereiken en aan empowerment te werken. Er is ook een zinvolle samenwerking met een in dit thema gespecialiseerde Vrije Universiteit van Anghiari (IT). De inspanningen om handwriting op de kaart te zetten waren voor mij een eyeopener. Ik hoef maar naar mijn eigen onmogelijke handschrift sinds het computertijdperk te kijken. Goed initiatief! Ook vanuit Bildung oogpunt. Met de hand schrijven is meer dan een technische kwestie en raakt aan andere emoties. Ook hier zoekt Fermo weer creatief de samenwerking door dit thema ook bij UNESCO voor te stellen als cultural heritage.

Sabine de Bruijn: De educatieve activiteiten van UniPop zijn innovatief en goed bezocht. Vanuit de interesse van de inwoners werken: dat is vaak het meest effectief.

Deaf-friendly city is sterk ideologisch, men lijkt zich ook te vergalopperen in de doelgroep zelf. Wat wil de dovengemeenschap eigenlijk zelf? Mij niet helder.

5. De tweede dag:

- Deelname aan het 31^e Fermo Tipicita Festival.
- Toelichting op de opzet en organisatie
- Rondleiding
- Presentatie NL tijdens forumgesprek
- Show cooking Tanzania

Op welke manier paste dit in het concept van een

Allette Snijder : Alhoewel het een mooi festival is, en ik heel goed begrijp dat ze hier trots op zijn, zag ik niet direct de link met een learning city.

De show cooking Tanzania sprong er ook wel wat raar uit aangezien er puur een klein half uurtje mensen werden voorgesteld en bedankt en dat was het. Dus er werd niets getoond van koken of inspiratie en ik begrijp niet echt waarom dit een groot onderdeel van het middagprogramma was.

Debby Heltzel:

Lidwien Vos de Wael: Tipicita was een aardige commerciële beurs over lokale producten, maar een gemiste kans als het om educatie gaat. Zo'n beurs zou mooi kunnen passen binnen non-formeel leren, maar daarvoor waren slechts beperkt aanknopingspunten. Jammer, want je kan bezoekers eenvoudig met workshops en gerichte presentaties aan het denken zetten over korte voedingsketens, anders eten, milieuvraagstukken, etc. (vgl. jaarlijkse Biobeurs in Nederland). Ook qua duurzaamheid kan de organisatie nog wel wat slagen maken. Maar natuurlijk kan je op zo'n beurs ook gewoon genieten van het lekkere voedsel en de mooie wijnen. De presentatie van Nederland leek meer op een verplicht nummer (sorry...). Er was geen interactie en ik heb geen idee wat de bezoekers hiervan hebben opgepikt.

Sabine de Bruijn: Het was een interessante ervaring om de verschillende belangen van de partners Learning City in werking te zien. Als UniPop met een cursus gebarentaal de standhouders en bezoekers had kunnen bereiken, zou dat een interessante zijn geweest.

- Bezoek aan zorgboerderij en restaurant Montepacini Farm

Hoe past het concept van deze zorgboerderij bij een learning city?

Allette Snijder: Dit vond ik toch wel het mooiste voorbeeld wat we bezochten. De leer/inzet/inclusie ideeën van dit concept passen mooi binnen een learning city. Gepassioneerde begeleiders en een mooie zinvolle tijds/dagbesteding voor het 'personeel'. Er werd goed getoond hoe je toch gebruik kunt maken van talenten van personen die op andere gebieden misschien net niet goed mee kunnen doen.

Debby Heltzel:

Lidwien Vos de Wael: Het bezoek aan zorgboerderij en restaurant Montepacini Farm vond ik een highlight. Marco vertelde vooral over het aspect van de zorgboerderij. Wat ze daarin bereiken vond ik

indrukwekkend en raakte me echt. Mensen met een beperking in de keuken, de bediening, op het land, in het voetbalteam. Bij Montepacini krijgt de Learning City-focus op inclusie een goede invulling. Andere waardevolle en educatieve aspecten van Montecino werden me pas later duidelijk toen ik de website bekeek. Dit biologische sociale bedrijf is een CSA (Community Supported Agriculture) en heeft derhalve een sterke relatie met de omgeving (consumenten en producenten). Deelnemers in de CSA leren over voedsel, voedselketen. Er wordt geleerd door de mensen met een beperking en door de deelnemers aan de CSA.

Sabine de Bruijn: Ik denk dat hier de link met de focus op een inclusieve samenleving is gelegd. Wel vraag ik me af hoe de UniPop hieraan gelieerd is of beter kan zijn. Het kwam over als een op zichzelf staand voorbeeld van "hoe het ook kan". De link met het netwerk zag ik niet.

6. De derde dag bezochten we het jongerenproject in de Terminal, de woonzorggemeenschap Capodarco en de schoenenfabriek Galluci

Allette Snijder: Ik zag niet de relevantie van de schoenenfabriek binnen een learning city concept. Maar het is natuurlijk iets waar ze in de regio trots op zijn en ons wilden laten zien.

Het jongerenproject in de Terminal en de woonzorggemeenschap Capodorca zijn in beginsel mooie concepten. Ik denk wel dat er wat hiaten in de uitvoering hiervan zitten.

Binnen de Terminal zijn de begeleiders alleen maar tussen 12/13 en 14.00 aanwezig. Dan zijn de 'hangjongeren' of spijbelaars natuurlijk allang weg en op pad. Doe dit juist in de ochtend, als je ziet welke jongeren er over blijven als de rest naar school is.

Woonzorggemeenschap Capadorca is natuurlijk een mooi iets. Dat mensen met verschillende achtergronden en diverse beperkingen ergens bij horen en welkom zijn.

Zelf mis ik wel een stukje inclusie op het gebied van bij de maatschappij horen. Aangezien de woonzorggemeenschap op een hele afgelegen locatie ligt, is er maar weinig contact met de omgeving of maatschappij. Het voelde vrij afgesloten van alles.

Debby Heltzel:

Lidwien Vos de Wael: Het Terminalproject vond ik een mooie vondst: ga een vertrouwensrelatie met de jongeren aan op de plek waar ze zich bevinden. Goed dat het geen verlengstuk van hun school is.

De woongemeenschap Capodarco ligt op een prachtige plek, maar is wellicht ook een geïsoleerd eilandje. De relatie met de omgeving lijkt niet groot te zijn. Wel goed dat ze hun bibliotheek op eigen terrein houden en dat studenten en onderzoekers naar hen toe moeten komen om de boeken te raadplegen. De relatie met de Learning City werd mij hier niet duidelijk.

Sabine de Bruijn: Terminal: interessante aanpak om kwetsbare jongeren te ondersteunen. Ik mis de peer-to-peer aanpak, dat blijkt ook een intern verschil van inzicht te zijn tussen directeur en projectleider.

Capodarco: dezelfde opmerking als bij de zorgboerderij: prachtig initiatief maar de verbinding met de samenleving en het netwerk learning Cities heb ik niet gehoord. . Een verbinding met studenten van bv zorgopleidingen was er niet.

Het bezoek aan de schoenenfabriek was pure promotie vanuit de gemeente

7. Hoe vond je de afsluitende sessie met Carlo Nofri?

Allette Snijder: Tja... waar dit toch het moment was om de samenwerking op te zoeken en te luisteren naar de ideeën en het uitwisselen van kennis, was dit toch wel een hele zeldzame sessie waarbij vooral Carlo aan het woord was. Vooral overtuigd van eigen ideeën en manier van doen en weinig openstaan voor de anderen. Oprecht jammer en ik denk een gemiste kans.

Debby Heltzel:

Lidwien Vos de Wael: Het Terminalproject vond ik een mooie vondst: ga een vertrouwensrelatie met de jongeren aan op de plek waar ze zich bevinden. Goed dat het geen verlengstuk van hun school is. De woongemeenschap Capodarco ligt op een prachtige plek, maar is wellicht ook een geïsoleerd eilandje. De relatie met de omgeving lijkt niet groot te zijn. Wel goed dat ze hun bibliotheek op eigen terrein houden en dat studenten en onderzoekers naar hen toe moeten komen om de boeken te raadplegen. De relatie met de Learning City werd mij hier niet duidelijk.

Sabine de Bruijn: Heel inzichtelijk en ook een voorbeeld hoe het concept Learning City instrumenteel wordt ingezet om de politieke draagvlak te vergroten.

8. Welke nieuwe vragen zijn er bij je opgekomen naar aanleiding van het bezoek aan Fermo?

Allette Snijder: -

Debby Heltzel:

Lidwien Vos de Wael: In Fermo is een Learning City -team van zeven gemotiveerde mensen, zeer gericht op (internationale en nationale) samenwerking, maar de Learning City hangt wel erg sterk op personen en is daarmee kwetsbaar. Dit roept de vraag op wat er nodig is om een Learning City werkelijk grondig in een stad te verankeren en wat er nodig is om de samenwerking tussen organisaties duurzaam te maken. Hoe kies je de activiteiten die je in het kader van een Learning City gaat organiseren? Mij lijkt voor de hand liggen dat je publieksactiviteiten organiseert om leven lang ontwikkelen onder de brede aandacht te brengen, dat je als stad leren op allerlei fronten faciliteert en dat je daarnaast samenwerking met/voor specifieke doelgroepen vormgeeft. Hoe geef je the voice of the learner een plek binnen de Learning City? Hoe bevorder je er dat organisaties en instellingen ownership gaan ervaren rond de Learning City? Ik zou nog wel meer goede voorbeelden willen zien rond publiek-private samenwerking op dit gebied.

Sabine de Bruijn: welk kernthema past goed bij Flevoland. Ik werd door studiereis collega Lidwien gewezen op het Visit Flevoland thema: "Man made". Past goed bij Flevoland en bij de focus van FMB op het leren van (basis)vaardigheden.

Hoe kunnen we het concept learning city interessant maken bij de politiek?

9. Wat denk je met de opgedane ervaringen en inzichten in je eigen werk te kunnen gaan doen? Wat ga je terugkoppelen naar je eigen organisatie?

Allette Snijder: Inmiddels heb ik al de nodige terugkoppeling gedaan binnen het team en wat gebrainstormd. Voor mijzelf wil ik kijken of we de benadering van doven ook meer aan ons inclusieverhaal kunnen toevoegen in de toekomst.

Debby Heltzel:

Lidwien Vos de Wael:

Sabine de Bruijn: Al het bovenstaande. FlevoMeer Bibliotheek kan een goede aanjager zijn om vanuit praktische projecten een netwerk samen te smeden die kan uitgroeien tot een learning city netwerk. Daar zullen we de politiek beter en meer bij moeten betrekken. Nieuwe studiereizen kunnen we ook beter samen met een ambtenaar of wethouder, en/of met een MT lid van de bibliotheek moeten doen.

